

Sänk blicken



Hej!

Jobbar du som kommunal tjänsteman? Eller politiker? Kanske är du både och?

Helt säkert är nog att du bryr dig om barn. Det gör väl alla vuxna?

Som du säkert vet ligger det på statens bord att se till att lagar och förordningar överensstämmer med Barnkonventionen och att det finns strategier för dess genomförande. I Sverige är emellertid det lokala och regionala självstyret starkt, vilket betyder att de flesta beslut som påverkar barn och ungas uppväxtvillkor fattas hos kommuner och landsting. Och där kommer du in i bilden.

Många barn upplever nämligen att deras röster och rättigheter inte alls hörsammas tillräckligt. För att lättare kunna göra verklighet av barnets rättigheter i er kommun eller ert landsting har Rädda Barnen, utifrån Barnkonventionen, identifierat sju framgångsfaktorer. Framgångsfaktorerna handlar inte alltid om att göra mer, utan om att göra rätt. Rätt insikter, rätt insatser. På rätt sätt. Ofta handlar det om något så enkelt som att se och lyssna.

Så sänk blicken. Det kommer att höja resultatet.

© **Rädda Barnen 2015**

Författare: Lars Holmgren

Projektansvariga och medförfattare:

Cecilia Malm och Sara Heinig

Referensgrupp: Karin Fagerholm,

Marie Forsberg, Camilla Nygren, Sara Svensson

Layout: LÄNGE LEVE Kommunikation

Artikelnummer: I 1482

Tryck: Nilsson & Bergholm Söder

Rädda Barnen är en demokratisk, partipolitiskt och religiöst obunden, folkrörelse som kämpar för barns rättigheter i Sverige och i världen.

Delar av en helhet



Att implementera och genomföra Barnkonventionen i kommun eller landsting är en ständigt pågående process som kräver både engagemang och framförhållning. Men genom att låta frågan vara ständigt närvarande blir arbetet både enklare och bättre.

Utgångspunkten för att framgångsfaktorerna ska bli just framgångsrika är att de figurerar i ett gemensamt sammanhang; ingen av dem är fristående, utan kompletterar varandra. Se dem som byggstenar i det kontinuerliga arbetet för att stärka barnets rättigheter – tillsammans med barnen; det är ju trots allt de som besitter erfarenheten av att vara ung i dagens samhälle. Här och nu. I din kommun.

”Klart man vet hur barn har det, man har ju varit barn själv.”

”Ta hjälp av oss ungdomar innan ni fattar beslut om oss. Vi ser på saker från ett annat håll och jag tror att det kan hjälpa er mer än vad ni tror.”

elev, årskurs 8

Framgångsfaktor #1: Förstå barnens villkor

Du som arbetar med beslut som rör barns uppväxtvillkor behöver förutsättningar att göra jobbet så bra som möjligt. Att kontinuerligt samla in aktuell information om hur barn har det är viktigt. Men det krävs också att den används på rätt sätt. Med rätt kunskap och rätt indikatorer blir det enklare att uppfatta barns situation – och identifiera de barn som inte får sina rättigheter tillgodosedda. Kartläggningar för att förstå barnens villkor är en förutsättning för att skapa bra underlag och fatta rätt beslut. Det hjälper också er som organisation, inte bara för att identifiera brister, utan också för att utvärdera framsteg.

Fråga er själva:

- ▶ Vad gör ni idag för att aktuell kunskap om barns uppväxtvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar?
- ▶ Har ni identifierat individuella barn och grupper av barn där det behövs särskilda åtgärder för att säkerställa att deras rättigheter efterlevs?
- ▶ Har ni metoder för att systematiskt samla information om barn och deras erfarenheter i er kommun?
- ▶ Finns barnvänliga metoder för att diskutera och analysera resultat med barn och ungdomar?

”Vi har ju så många olika frågor som vi ska prioritera inom vår verksamhet.”

”Gör så att det ni säger ska hända händer! Säg inte att ni ska göra en sak som sen aldrig görs!”

elev, årskurs 8

Framgångsfaktor #2: Gör en långsiktig plan

För att barns rättigheter ska kunna stärkas på alla nivåer i en organisation är det avgörande med engagemang från ledningen. Under de senaste åren har allt fler kommuner och landsting fattat beslut om att arbeta utifrån Barnkonventionen och den nationella strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige.

Men för att besluten ska bli verklighet måste det synas inom både politiken, förvaltningen och i verksamheten. Och för att arbetet ska förbli relevant över tid behöver ni säkerställa att de beslut som krävs är tvärpolitiskt förankrade. I annat fall riskerar beslut som är viktiga för barn att ändras från en mandatperiod till en annan – och därmed pulverisera ett påbörjat arbete. Rädda Barnen föreslår att ni tar fram en långsiktig handlingsplan med tydliga mål där det klart framgår vilka som ska göra vad och när.

Fråga er själva:

- ▶ Hur ser det ut i er kommun eller ert landsting?
- ▶ Finns det ett övergripande politiskt beslut om Barnkonventionens genomförande?
- ▶ Är verksamheternas handlingsplaner uppdaterade utifrån det övergripande beslutet?
- ▶ Hur har barn och ungdomar varit delaktiga i arbetet?

**”Jo, vi har en
hälsoplanerare
som i en del av sin
tjänst sköter det
där med Barn-
konventionen.”**

Framgångsfaktor #3: Koordinera själva genomförandet

Ett långsiktigt genomförande av Barnkonventionen kräver samordning. Arbetet ska genomföras inom den ordinarie organisationen och via befintliga arbetsprocesser. Det behöver därför finnas tydliga strukturer för en sektorsövergripande samverkan mellan alla aktörer som möter barn, eller fattar beslut om barn i sina respektive uppdrag, till exempel skola, fritid, socialtjänst och polis.

Erfarenheter visar att det bör inrättas särskilda funktioner eller tjänster som kan koordinera genomförandet. Det finns kommuner och landsting som infört tjänster som barnrättsstrateg, barnkonventionssamordnare, barnombud och liknade. Deras roll är att samordna och stötta ledning och övriga funktioner som har ansvaret för kommunens/landstingets arbete med barnets rättigheter. Observera att dessa koordinerande funktioner inte ska ses som ensamma bärare av arbetet med Barnkonventionens genomförande!

Fråga er själva:

- ▶ Vilken form av samverkan finns för Barnkonventionens genomförande?
- ▶ Hur samordnas detta för att fungera i praktiken?
- ▶ Hur sker samverkan mellan politik och förvaltning? Mellan förvaltning och verksamhet?
- ▶ Finns någon barnrättsstrateg/barnkonventionssamordnare med uppdrag att strategiskt samordna och driva på genomförande av barnets rättigheter? Vilket uppdrag och mandat har funktionen? Vilka resurser förfogar den över?

**”Jag vill att varje kommun
ska ha barnkommunråd,
barnambassadör
och fritidsgårdar.”**

elev, årskurs 8

”Vi har ju en barnchecklista, så vi bockar ju av och tänker in barn i våra beslut.”

”Tänk på att alla är olika. Vi klarar inte samma saker. En elev är fisk en annan är apa. Uppgiften är att klättra upp i trädet.”

elev, årskurs 8

Framgångsfaktor #4: Bedriv arbetet ur ett barnrättsperspektiv

För att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid åtgärder som rör dem framhåller FN:s Barnrättskommitté behovet av analyser och utvärderingar ur ett så kallat barnrättsperspektiv. Något som ibland är lättare sagt än gjort. I flera landsting har man arbetat fram modeller, men det finns få exempel på kommuner som arbetat med dessa. Istället har många tagit fram en förenklad barnchecklista, baserad på Barnkonventionens grundprinciper. Det är viktigt att checklistan inte används som ett rutinmässigt ikryssande. När barnchecklistor och barnkonsekvensanalyser används ska dom vara reella verktyg för att fatta bra beslut för barn.

Fråga er själva:

- ▶ Hur ser det ut i er verksamhet? Finns beslut om att göra aktiva prövningar av barnets bästa?
- ▶ Används barnkonsekvensanalyser eller någon form av barnchecklista?
- ▶ Om ja, vilka modeller/metoder har utarbetats som stöd i arbetet?
- ▶ Vilka metoder används för uppföljning? Kommunrevision, barnbokslut, kollegial granskning?
- ▶ Är barn involverade i uppföljningen av ert arbete utifrån Barnkonventionen? Hur?

”Men det mesta av kommunens budget går ju till barn, t.ex. skola, barnomsorg och sånt.”

”Vi kan ju inte sätta oss in i hela budgeten, men man skulle ju vilja få veta mer om vad pengarna går till.”

elev, årskurs 8

Framgångsfaktor #5: Gör barn synliga i budgeten

I Barnkonventionens artikel 4 står det:

”Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i denna konvention...”

FN:s barnrättskommitté framhåller vikten av att barnets rättigheter synliggörs i en statsbudget. Men Rädda Barnens rapport *Bra beslut för barn* visade att inget av länderna som studerades såg detta som en prioriterad fråga och få förstod varför det var viktigt att veta hur mycket pengar som avsätts för barnets rättigheter. Många kommuner hävdade i rapporten att nästan alla pengar ändå går till barn. Men det som är viktigt i sammanhanget är inte hur mycket pengar som går till barn i allmänhet, utan hur mycket som går till förverkligandet av barnets rättigheter.

I ljuset av detta blir det extra viktigt att politiker och tjänstemän förstår värdet av att inkludera barn och unga i budgetarbetet. Det är bland annat ett sätt att förenkla kravet på likvärdiga uppväxtvillkor. Det kan också vara ett relevant verktyg för att överkomma stora kommunala skillnader.

Fråga er själva:

- ▶ Hur prioriterat är barnets rättigheter när budgeten läggs?
- ▶ På vilket sätt har ni synliggjort de delar av budgeten som går till genomförandet av barnets rättigheter? Görs barnbilaga?
- ▶ Hur används budgeten som instrument för att uppnå likvärdiga uppväxtvillkor för barn?
- ▶ Har ni någon gång gjort en barnvänlig version av er budget, alltså en presentation anpassad för barn och unga?

”Barnkonventionen handlar mycket om sunt förnuft. I vår verksamhet jobbar vi dagligen med barn och får därmed naturligt de kunskaper som krävs.”

”I vår skola pratar vi knappt om vad man ska göra om man mår dåligt eller känner sig stressad, eller vem man ska vända sig till.”

elev, årskurs 8

Framgångsfaktor #6: Utbilda och medvetandegör

FN:s barnrättskommitté betonar varje medlemsstats skyldighet att utveckla och sprida den kunskap och kompetens som behövs bland alla de som har inverkan på Barnkonventionens genomförande. Men kunskap blir levande först när den genomförs i det dagliga arbetet. I en väl fungerande verksamhet förmedlas kännedomen om barnets rättigheter genom samverkan och dialog, framför pliktskyldigt informering. För att lyckas behöver det avsättas tid för både samtal, reflektion och erfarenhetsutbyte.

Det är vägvinnande att uppmuntra barn att aktivt utöva sina rättigheter och ge vägledning när de gör det. En särskilt viktig målgrupp i arbetet är därför just barnen – och deras föräldrar; att barn faktiskt känner till sina rättigheter är grundläggande för att de i praktiken också ska kunna ta del av dem.

Fråga er själva:

- ▶ Hur ser medvetenheten och kunskapsspridningen ut i din kommun eller ditt landsting?
- ▶ Finns det kontinuerliga utbildningsinsatser om Barnkonventionens genomförande för ledning och medarbetare?
- ▶ Hur görs barn medvetna om sina rättigheter? Vad gör ni för att uppmuntra och vägleda dem att utöva sina rättigheter?
- ▶ Har ni gjort insatser mot andra grupper, exempelvis föräldrar, för att öka kompetensen om Barnkonventionens genomförande?

”Jo men vi arbetar med barn och ungas inflytande, vi har ett ungdomsråd i kommunen.”

”Det är aldrig någon som nånsin frågat vad tycker ni om det här?”

elev, årskurs 6

Framgångsfaktor #7: Involvera civilsamhället

Det är staten som är skyldig att genomföra Barnkonventionen, men alla sektioner i samhället måste vara delaktiga. I dagsläget har vissa kommuner lokala samverkansgrupper dit frivilligorganisationer kontinuerligt bjuds in. En samverkan som FN:s barnrättskommitté betonar vikten av.

Kommittén betonar också att frivilligorganisationer spelade en väsentlig roll vid utarbetandet av konventionen och att deras engagemang i genomförandet är av stor betydelse.

Kom ihåg att barn är en del av civilsamhället – och ofta experter i frågor som berör dem! De ska därför ses som självklara deltagare i genomförandet av deras konvention. Dessutom leder det till bättre beslut och jobbet blir både lättare och mer meningsfullt!

Fråga er själva:

- ▶ Har ni regelbundna dialogmöten med barn? Hur genomförs detta? Hur tas det barnen säger till vara? Hur sker återkopplingen till barnen?
- ▶ Finns det någon samordnande funktion för att arbeta med barn och ungas delaktighet?
- ▶ Finns det strukturer i kommunen eller landstinget för regelbundet samarbete med organisationer som arbetar för barns rättigheter?

Kom ihåg!

Utgå ifrån Barnkonventionens grundprinciper i ert arbete:

Artikel 2: Alla barn är lika mycket värda. Ingen får diskrimineras.

Artikel 3: Barnets bästa ska alltid komma i främsta rummet.

Artikel 6: Alla barn har rätt till liv och utveckling.

Artikel 12: Alla barn har rätt att uttrycka sin åsikt. Vuxna ska lyssna, beakta och återkoppla till barnet.



Rädda Barnen

Rädda Barnen
107 88 Stockholm
Telefon: 08-698 90 00
Besöksadress: Landsvägen 39,
Sundbyberg

www.raddabarnen.se
kundservice@rb.se